Срба Игњатовић

ПОЕЗИЈА ОБРЕНА РИСТИЋА БУНТ ПРОТИВ ОКОРЕЛОСТИ СВЕТА

(Обрен Ристић: *На истоку, у Србији;*
Апостроф, Београд 2002)

Објашњавајући природу и разлоге бројних непогода што су при крају XX века задесиле српски род историчар Милорад Екмечић је узгред приметио како нас, Срба, има *неколико фела*. Међутим, ни француска или, рецимо, италијанска нација да останемо само при тим примерима без обзира на срећнију историјску судбину ни данас не могу бити, осим споља, посматране као монолити.

Регионалне културне разлике, локални говори, чак менталитетске, психолошки значајне варијације незаобилазне су и у великим, и у малим народима. Чињеница је, ипак, да је фамозна "учитељица живота", историја, према многима била неупоредиво дарежљива него према Србима. У нови век и миленијум ушли смо раздељени политикама и границама, вазда посвађани, избегли с огњишта и дословце по белом свету расејани. Упркос свему унутарњих подела нам још увек није доста!

У том, овде овлаш скицираном контексту појављује се књига песама Обрена Ристића *На Истоку, у Србији*. Њен наслов је песничка парафраза давне расправе Светозара Марковића а формулисан је како нека врста експресивне "преметаљке". Како у песничком језику, онда када је утемељен, промишљен, различит од неодговорне логореје мало шта може бити случајно и једнозначно и како језик Обрена Ристића делатно досеже те више "пропозиције" склон сам да у наслову ове књиге наслутим и нешто више од експресивне језичке игре.

Односно, средиште песничке авантуре Обрена Ристића наоко је прецизно одређено и готово географско "топографски" поуздано именовано почев од споменутог наслова и уводне песме. Србију, која је по предању и апокрифу већ Свети Сава видео као посредницу између Истока и Запада земљу "осуђену" да буде Запад виђена из источне перспективе и Исток сагледана са западних простора ту *кућу насред друма* којим хрле царске војске, путници и трговци, наш песник је привидно изричито сместио на Исток.

У исти мах, уз претпоставку да је Србија заиста *само* Исток, песник се имплицитно запитао што се на *Истоку Истока* збива, и наговестио да ће његова књига казивати и *о томе*. Тако су наслов, баш као и књига у целини, попримили елемент објаве.

Обрен Ристић се, свеједно,таквим видокругом и приступом није задовољио ограничио. Иницијално двозначни смисаони захват послужио му је као ”увод” и основа за специфичну *унутрашњу визуру*. У његово виђење савремености свевремености уграђено је становиште што почива на завичајном видокругу као особеном сегменту истока Србије, али то не значи да њега не занимају свеколика, управо планетарна збивања, а поготову комбиновање ”пресецање” и надопуњавање дијахронијских с ововременим искуствима и сазнањима. Поузданим и пунозначним рукописом Ристић обухвата и поетски имагинативно дограђује и преобликује завичајно, национално и универзално у равни мотива и равни непосредног исказа.

Захваљујући тој моћи и *прозирању ствари света* у његовом певању су, рецимо, локални топоними задобили исту вредност и пунозначност као и они библијски; времена су се плодно измешала и усковитлала а историје преплеле. Библијски цареви васкрсавају у поезији Обрена Ристића руку под руку са српским кнежевима, жупанима, царевима; свети ратници бдију над Србијом баш као и сени њених мученика из бројних ослободилачких ратова и с паклених стратишта.

У Ристићевој поезији има и сугестивног хумора, опоре ироније, гротескних обрта али и драгоценог, снажног осећања за сакрално. Има, наравно, у складу с оним што је претходно речено, и трагичких акцената.

Песник види и одбацује Зло, жуди и иште спасење не само за себе и свој род него за све нас живуће. Сходно томе он своје певање не васпостављa монолошки, већдијалошки, већма негујући запитаност над природом ствари и појава не нудећи изричитеодговоре. По тој особини он је, чини ми се, на трагу изворне и исконске мудрости нашега човека не само Источне Србије већ Србије уопште.

Али Ристићев дијалошки концепт у основи је израз немирења с произвољним и пролазним ауторитетима којима песник, дискретно но посве јасно, претпоставља круг апсолутних вредности. То је још један разлог за утисак како је луцидна, виталистичка,у исти мах верујућа бит споменутог нашег човека, а поготову Србијанца са истока, на поуздан и ваљан начин садржана и исказана у поезији Обрена Ристића.

Дијалошки концепт, опет, на непосредно формативном плану омогућава аутору да у своје песме утка и елемент лирске нарације. Захваљујући томе ова поезија јесте и остаје комуникативна, мада је јасно да је лирска нарација, тј. поетско казивање нешто посве различито, стилски дистингвирано од говора и не само естетски непретенциозног него и неартифицијелног, и утолико ”неуређеног” казивања.

У поетичко-ематичкој равни Ристићев дијалошки концепт подразумева низ асоцијативних призива који нису тек *исписи из лектире* већ својеврсни стваралачки репери, узорите тачке, било да је реч о старом Овидију, Пушкину, Достојевском, Толстоју, Јесењину, нашем Бранку Миљковићу или румунским песницима попут Ђеа Богзе или блиског савременика Мирче Динескуа... Духовна вертикала садржана у Ристићевој поезији, опет, обухвата како библијског цара и псалмопевца Давида, тако и Соломона и Аврама, Светог Саву, Светога Георгија, Светог Петра Коришког,... све до Оца Николаја Лелићког.

Обрен Ристић је приврженик експресивног слободног стиха у којем се повремено, ковитлају бурни ритмови као израз душевне напетости и великог напора-напона усмереног на језичку одушку, а уједно поетску артикулацију. Његов стих се у том смислу битно разликује од у стихове разломљене прозе лишене језичке мелодије, ритма и унутарњих сазвучја односно свега онога што поједини, не башретки данашњи ”произвођачи песама” подразумевају под слободним стихом, дичећи се досегнутом ”слободама” које песму драстично удаљавају од њенихособених и суштатсвених изворишта. Најбоље, најуспелије Ристићеве песме, томе насупрот, колико су богате неочекиваним, новодосегнутим смислом и значењем, толико су прожете језичким треперењем, укрштајима ритма и звука.

Ако би у нечему овога песника ваљало охрабривати, онда је реч о песмама у којима је, ”техничким” језиком анализе речно, ваљано поставио мотив, успело уобличио песму али је донекле и окончао нагло, мада му је смисаона материја нудила још понеки ”вишак” значења и певања. Такве песме извеснонису мање вредне. Оне у Ристићевој књизи делују попут својеврсне *међупре,* с тим што је њихова *отежалост*, како рекли руски формалисти, могла да буде и већа.

Упућујући на речи Достојевског, наш песник подсећа да *У пашњи постоји идеја.* Отпор и немирење са сваковрсним Злом у књизи *На Истоку, у Србији* можда су и нешто од идеје: насушна песничка потреба (позната жудња за ”очима изван сваког зла”).

Зло се превладава и побеђује, између осталог, ваљаним, успелим стихом. Поетска етика је сублимна, ненаметљива, нимало дословна.

Поезија Обрена Ристића има и један додатни, поебан квалитет. Иако није лишена дуског немира и стваралачког неспокоја, њене поруке савременицима и потомцима махом одишу нимало парадоксалном ведрином својеврсном онима којима су и срце и дух чисти. Због тога ове одлике рационални умови су склони да песнике назову не либећи се фразе великом децом, не схватајући да је песничка побуна против ”одрастања” и приврженост чарима игривог језичког стварања у ствари бунт против *окорелости*, бездушности света.

Обрен Ристић, међутим, добро зна, и то показује и у песмама своје књиге *На истоку, у Србији*, да је поезија *озбиљна игра*, и да је служење њој својеврсни завет.